

EL LLENGUATGE

El perquè

Així com, en l'evolució del llenguatge, un substantiu o una forma verbal, com és ara *cap* o *llevat*, poden esdevenir preposicions (procés de gramaticalització), una preposició o una conjunció poden esdevenir substantius (procés de desgramaticalització). De fet, tal com ja hem exposat algun cop, tots els mots, considerats com a meres formes de llenguatge, poden ésser usats com a substantius. Però, deixant de banda aquesta possibilitat excepcional, observem que una preposició com *contra* o una conjunció com *però* s'usen com a substantius en casos que ja recullen els diccionaris: *El pro i el contra*, *Sempre hi troba peròs*.

Una altra conjunció que s'usa molt sovint desgramaticalitzada, és a dir, com a nom substantiu, és *perquè*, en frases com és ara *Magradaria saber el perquè*, *Que digui el perquè*, *No diuen el perquè*, etc. Aquest ús, però, coneix una vacil·lació constant en l'escriptura, que es manifesta en la separació dels dos components d'aquest mot: *el per què*. Cal convenir que les oracions de caràcter interrogatiu semblen justificar-ho, però el fet és que allò que el Diccionari Fabra i les obres que el segueixen admeten com a forma substantivada és el mot *perquè*. A part aquesta vacil·lació purament gràfica i, al capdavant, sense gaire importància, que es manté de temps, observem avui un fet que exigeix més atenció: *perquè*, certament, caldria évitar-lo: l'ús de

perquè com un mot híbrid, gramaticalment parlant, és a dir, precedit per l'article definit *i*, per tant, considerat com un substantiu, i, alhora, introduint una oració, això és, conservant les seves funcions gramaticals de conjunció o mot d'enllaç. Vet aci dos exemples tots recents d'aquest ús: «Em preguntava el *perquè* tothom llegeix *La Fontaine*» i «Li demanà el *perquè* va decidir fer-se càrrec de la direcció». És clar que l'ús com a substantiu de *perquè* no admet la subordinada: *Em preguntava el perquè*, *Li demanà el perquè*. Però si aquesta subordinada és imprescindible, hem de deixar-nos estar de substantivacions i recórrer als mots gramaticals de sempre: *Em preguntava per què tothom llegeix...* i *Li demanà per què va decidir...* Ara, *perquè*, substantivat, bé ha de poder admetre un complement determinatiu, com qualsevol altre nom. Així com diem, *la raó del seu silenci* o *la causa del seu mutisme*, bé hem de poder dir *el perquè de la seva actitud*.

Albert Jané